

8. Наказ МОН України від 13 травня 2014 року № 586 «Деякі питання поєднань напрямів (спеціальностей) з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями, за якими здійснюється підготовка педагогічних працівників освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста, магістра».

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» № 87 від 21 лютого 2018 р.

10. Самойлович В. А. Деякі аспекти валеологічної культури і освіти сучасного вчителя // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. Вип. 47. С. 189–191.

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Шарова Тетяна Михайлівна

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри української і зарубіжної літератури

Шаров Сергій Володимирович

доцент кафедри інформатики і кібернетики,

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

Анотація. Сьогодні в умовах активної міжкультурної співпраці з різними державами та посилення інтересу до виокремлення якостей, притаманних українському народу, громадянська компетентність є важливою складовою демократичного суспільства. У статті мова йдеться про шляхи формування громадянської компетентності, описуються їх особливості.

Ключові слова: громадянська компетентність, демократичне суспільство, художні твори, інформаційно-комунікаційні технології

Значні суспільні зміни в країні та інтеграція України в європейський простір зумовили посилення інтересу до громадянської освіти, зокрема формування у підростаючого покоління громадянської компетентності.

Метою статті є визначення поняття громадянської компетенції, огляд окремих шляхів її формування через осмислення художніх творів та використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Під компетентністю розуміється рівень власного досвіду, набутих знань та сформованих навичок у певній галузі, що характеризує можливість реалізації сукупності встановлених прав і обов'язків суб'єкта, визначених через різноманітні нормативні документи, традиції, морально-етичні норми тощо.

Громадянська компетентність різними дослідникам тлумачиться як сукупність властивостей людини мати власну думку, нести за неї відповідальність [4, с. 231], активно приймати участь у суспільно-громадських процесах; відповідально користуватися громадянськими правами та обов'язками з метою розвитку демократичного суспільства;

виказувати своє ставлення до актуальних соціальних, політичних та національних процесів. Її можна розглядати як компетентність щодо політичної сфери життя громадянського суспільства, яка стосується відносин між громадянином та державою, інститутами влади та іншими громадянами [3, с. 62].

Формування громадянської компетентності є важливою умовою для існування громадянського суспільства, причому цей процес потрібно починати ще з дитинства, прививаючи любов до батьківщини, національних цінностей та традицій. Як зазначає В. Шахрай, молодь є найбільш динамічною та енергійною частиною суспільства, яка має критичне мислення та жвавий розум, здатна приймати активну участь у суспільних справах, відповідально ставлячись до власної країни та її розвитку [7, с. 128]. Зважаючи на це, особливу увагу слід приділяти формуванню громадянської компетентності у підростаючого покоління, у якого проходить активний процес соціалізації, формування власної думки, суспільної позиції, інших якостей особистості.

Слід зазначити, що громадянська компетентність передбачає шанування прав людини, реалізацію та відстоювання власних позицій, активну участь в суспільно-корисній діяльності. Враховуючи актуальність питань громадянської освіти, багато науковців займаються пошуком та розробкою оптимальних шляхів її реалізації на культурологічних засадах [8, с. 33]. Ми лише торкнемося формування громадянської компетентності шляхом ознайомлення з художніми творами та через використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним із перспективних та дієвих засобів формування громадянської компетентності є вивчення художніх творів національних письменників, що надасть змогу читачам навчитися аналізувати, порівнювати, співставляти художні образи, формувати власну думку та активну громадянську позицію. У даному контексті доречно ознайомлюватися та осмислювати художні твори видатних українських письменників, таких як Т. Шевченко, І. Франко, М. Коцюбинський тощо. Слід зазначити, що останнім часом спостерігається суттєве переосмисленням художніх творів XIX-XX ст., які за своїм змістовим наповненням зближуються з відомими фактами та процесами сучасного життя, розширюють соціальну та духовну сфери людини.

Прикладом розвитку традицій української літератури XX ст. може виступати творчість українського письменника К. Гордієнка, який торкався сільської тематики, зокрема запровадження нової системи колективного ведення господарства. У його творах зображено стосунки героїв у різний час, їх психологія, відстоювання власних прав та честі кожного громадянина, любов до рідної країни. Ми вважаємо, що вивчення життєтворчого літопису К. Гордієнка дозволить розвинути повагу до рідної мови, людей, нашої країни, сформувати громадянську компетентність.

Слід наголосити на тому, що роман К. Гордієнка «Буймир» став природною ланкою в літописах життя українського селянства. Трагедія війни й велич народного подвигу розкриваються через показ життя на окупованій

фашистськими загарбниками землі. Селянська родина напередодні й у період революції 1905-1907 років, під час розбудови колгоспів й у воєнний час протягом усієї творчості К. Гордієнка є об'єктом його художнього дослідження. У романі «Буймир» показано кілька родин, які опинилися в протилежних таборах. Такий сюжет є не новим, але погляди, які подає нам К. Гордієнко по-новому відтворюють бачення автором реальної проблеми тогочасної дійсності. Феноменальним є й показ життя народного в романі письменника, що простежується упродовж усієї творчості митця. У романі письменника помічаємо багатосуб'єктивність відображення свідомості людини, гармонійну єдність у відображенні взаємозв'язків зовнішніх подій і внутрішнього життя персонажів, надання їм простору для внутрішньої еволюції. В цьому аспекті, читаючи трилогію К. Гордієнка «Буймир» [1], молодь може побачити такі позитивні характеристики героїв, як патріотизм, толерантність та повагу до оточуючих, відповідальність за свої вчинки тощо.

Іншим, не менш потужним, засобом формування громадянської компетентності є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Сьогодні практично кожен учень, студент володіє персональним комп'ютером та різноманітними мобільними пристроями, спілкується у соцмережах тощо [6, с. 75]. Це дозволяє застосовувати практично необмежені ресурси для навчання та розвитку різних компетентностей, зокрема громадянської.

Як показують дослідження О. Постильної, використання ІКТ в умовах школи дозволяє підвищити культуру дитини по відношенню до навколишнього світу і посилити освітні та виховні ефекти. Якщо мається на увазі навчально-виховний процес вищої школи, то тут великий вплив на особистість студентської молоді мають куратори, які через засоби інформаційно-комунікаційних технологій формують у студентів повагу до держави та українського народу, розвивають моральні якості з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників особистості студента [5, с. 202].

Цікавими є дослідження С. Малахової та інших авторів, які створили модель розвитку громадянської та соціальної компетентностей старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів, яка була апробована у якості компоненту інформаційно-комунікаційного виховного простору під час індивідуальних, колективних та групових форм роботи [3, с. 64].

У цьому аспекті слід сказати про цифрове громадянство, згідно з яким користувачі мережі Інтернет та цифрових електронних пристроїв мають право обирати засоби для спілкування та роботи, безпечно використовувати ІКТ на основі етичних та правових норм [2, с. 89]. Крім того, введення в навчальний процес вищої та середньої школи елементів медіаосвіти та медіа грамотності надасть змогу формувати саме якості особистості, характерні для громадянина нашої держави.

Отже, громадянська компетентність є необхідною складовою сучасної особистості, яка приймає активну участь у розбудові нашої держави. Дієвими шляхами її формування є прочитання та осмислення художніх творів, а також

використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі вищої та середньої школи.

Література

1. Гордієнко К. Буймир: роман. К. : Дніпро. 1972. 277 с.
2. Захар О. Г. Використання соціальних інтернет-сервісів у процесі підвищення кваліфікації вчителів // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2013, №42. С. 81-93.
3. Малахова С., Апалькова Т., Фокіна Н. Розвиток соціальної та громадянської компетентностей старшокласників засобами телекомунікаційних проєктів // Рідна школа. 2013. №12. С. 61-65.
4. Смагіна Т. Громадянська компетентність у контексті особистісного виміру // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2005. №25. С. 229-231.
5. Шаров С., Постильна О. Інформатизація освіти і виховання як вектор розвитку сучасного суспільства // Науковий вісник Мелітопольського держ. пед. ун.-ту. Серія: Педагогіка. 2017. №18. С. 199-204.
6. Шарова Т. М., Шаров С. В., Бородіхіна О. В. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів // Науковий вісник Міжнар. гуманітарного ун.-ту. Серія «Філологія». 2017. Вип. 29, Т.1. С. 74-76
7. Шахрай В. Громадянська компетентність особистості як проблема сучасного суспільства // Український соціум. 2008. №2. С. 123-134.
8. Шестопалюк О. Громадянська освіта як фактор формування громадянських компетентностей сучасної молоді // Рідна школа. 2010. №3. С. 33-35.

ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ В УМОВАХ РЕФОРМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Шевчук Тетяна Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь*

Анотація. Стаття присвячена проблемі підготовки вчителя хімії в умовах реалізації Концепції Нової української школи, а саме формуванню професійних компетентностей учителя хімії.

Ключові слова: предметні компетентності, сучасна школа, висококваліфікований вчитель хімії.

В нурті політичних та соціально – економічних подій, що відбуваються в країні, в центрі уваги суспільства постійно знаходиться система вищої освіти, яка дуже повільно але все ж таки змінюється і будемо вірити в ліпший бік.